

Žalni govor na pogrebu prof. dr. Ljuba Bavcona, 14. 10. 2021 na ljubljanskih
Žalah

Poslavljam se od prof. dr. Ljuba Bavcona, človeka, ki je močno zaznamoval naš čas kot univerzitetni učitelj, doma in v tujini priznan raziskovalec, angažiran javni intelektualec, ki se je samostojno in izvirno odzival na svoj čas in razmere v njem. Odšel je človek, ki se je vselej zavzemal za spoštovanje človekovih pravic; vnesel pojem in pomen teh pravic v slovenski pravni in širši družbeni prostor in bistveno pripomogel k njegovemu uveljavljanju.

Ljubo Bavcon se je rodil maja 1924 v Ljubljani in tu odraščal; še pred polnoletnostjo se je pridružil narodno-osvobodilnemu gibanju; bil med vojno zaprt in v Italiji obsojen na daljšo zaporno kazen ter se julija 1945 vrnil iz zapore v Nemčiji. V prvih letih po koncu druge svetovne vojne je delal kot novinar, leta 1951 zaključil študij na PF v Ljubljani, se leta 1955 zaposlil na novo ustanovljenem Inštitutu za kriminologijo pri PF in na tej fakulteti doktoriral leta 1957.

Po nenadni smrti prof. Lučovnika je bil leta 1961 izvoljen za izrednega profesorja za kazensko pravo na PF in je tam ostal do svoje upokojitve leta 1994. Tudi po upokojitvi je ostal aktiven spremljevalec in opazovalec svojega delovnega področja in živahen javni razpravljavec o strokovnih, pa tudi širših družbenih vprašanjih našega časa.

Na fakulteti je 1969-71 opravljal funkcijo dekana; skoraj istočasno pa tudi funkcijo predstojnika Centra za razvoj univerze. Bil je član uredniških odborov strokovnih revij s svojega področja, pa tudi znanega 14.dnevnik Naši razgledi.

Kot mlad asistent se je izpopolnjeval na Univerzi v Nancyju; kot profesor pa je aktivno sodeloval pri delu mednarodnih organizacij na svojem področju, še zlasti Societe internationale de defence sociale, ki je bila v 50ih in 60ih letih zelo aktivna tudi v okviru OZN. Aktivno je sodeloval na številnih domačih in mednarodnih srečanjih.

Kot predavatelj je bil nosilec predmeta kazensko materialno pravo na matični fakulteti; predaval pa je tudi na številnih pravnih fakultetah v nekdanji državi. Bil je mentor številnim magistrim in doktorjem znanosti iz domače fakultete, pa tudi doktorandom iz Hrvaške, Vojvodine in Kosova. Študentje in kolegi se ga spominjamo kot odličnega, angažiranega predavatelja, živahnega razpravljalca na konferencah in posvetih, a ne nazadnje tudi na tradicionalni kavi na Inštitutu za kriminologijo, kamor je zahajal vse do zadnjih mesecev.

Profesorjevo raziskovalno delo je mogoče razdeliti na štiri področja: kazensko pravo, mednarodno kazensko pravo; kriminalitetna politika; človekove pravice. Na področju kazenskega prava je prof. Bavcon svoja stališča razvil v številnih razpravah in člankih ter v sistemu kazenskega prava. Hkrati pa je sodeloval pri pripravah kazenske zakonodaje na tedanjem zveznem in na republiškem

področju. Vedno se je zavzemal za kazensko pravo kot skrajnje sredstvo družbe in za kazensko pravo, ki spoštuje temeljna načela, zlasti načelo zakonitosti v vseh njegovih razsežnostih in načelo subjektivne odgovornosti.

Bil je odločen nasprotnik smrtne kazni in se je o tem javno izjavil že pred 50 leti. Nedvomno je v veliki meri njegova zasluga, da v Sloveniji po letu 1957 ni bila izrečena nobena smrtna obsodba. S kritično oceno političnih kaznivih dejanj in s predlogom za odpravo zloglasnega 133.člena je leta 1984 sprožil javno razpravo o zlorabah kazenskega prava v prvih letih po koncu vojne na jugoslovanskem srečanju za kazensko pravo, kar je bil prvi tak primer v tedanji državi.

Mednarodnemu kazenskemu pravu se je začel posvečati v času, ko so ta vprašanja postala zelo aktualna, zlasti po vojnah v bivši Jugoslaviji in je skupaj s kolegi- strokovnjaki za mednarodno pravo pripravil prvi sistem tega prava pri nas.

Področje človekovih pravic, njihovega varstva in spoštovanja zavzema v profesorjevem opusu nadvse pomembno mesto. Prvi njegov objavljeni zapis o teh vprašanjih sega v leto 1953. V tem okviru se je profesor vedno zavzemal za dejansko priznanje človekovih pravic kot temelja sodobne demokratične družbe in pravne države ter za humano kazensko pravo in kriminalitetno politiko. Bavconovo angažiranje na področju človekovih pravic je postalo zlasti intenzivno pri raziskovanju kazenskopravnega varstva države konec 80-ih let. Iz tega raziskovalnega angažmaja je nastal tudi širši, javni angažma, ko je prof. Bavcon leta 1988 prevzel mesto predsednika Sveta za varstvo človekovih pravic, predhodnika Urada varuha človekovih pravic kakor ga pozna naš sistem danes.

S svojimi mednarodnimi zvezami, zlasti v Svetu Evrope, je profesor Bavcon odpiral vrata Sloveniji v svet pred osamosvojitvijo in jo utemeljeval kot državo, ki vprašanje človekovih pravic in njihovega spoštovanja jemlje resno. Ta njegova prizadevanja niso bila vedno sprejeta z odprtimi rokami. A prav zahtevo, da morata država in pravni red dosledno spoštovati temeljna načela varstva človekovih pravic; da sta dolžna ne le zagotavljati te pravice, temveč jih v praksi tudi dosledno in brez diskriminacije uresničevati in spoštovati, prav to zahtevo prof. Bavcon mora visoko ceniti še posebej danes.

Prof. Bavcon je tudi po upokojitvi ostal aktiven spremljevalec tako strokovnega kot splošnega družbenega dogajanja. To pričajo štiri izdaje »Izzivov in odzivov« - člankov, razprav, polemik, ki jih je objavil v zadnjih dveh desetletjih svojega življenja. Strokovni pogledi, politična stališča, občečloveški premisleki, ki jih zaznavamo v teh delih, izžarevajo izjemno življenjsko moč, živega duha in jasno misel njegovega avtorja.

V času, ki je vsakomur od nas postavljajal velike omejitve in ki je le omejeno dopuščal izražanje kritičnih stališč, je prispevek prof. Bavcona odpiral nove poglede; njegove zamisli so vnašale ustvarjalne predloge, ki so vedno sloneli na spoštovanju stroke; na razmere se je odzival s kritično mislijo in poskušal uveljavljati merila strokovnosti, znanja in spoštovanja pravnega reda, človekovih pravic in njegovega dostojanstva.

Tisti, ki smo imeli privilegij, da smo ga poznali in z njim delali, pa ne moremo mimo njegove človeške osebnosti – bil je živahen sogovornik; človek, ki nikoli ni zapiral svojega znanja; kolega, ki je bil pripravljen na razpravo in izmenjavo mnenj ; prijeten in samosvoj član kolektiva in, končno, posameznik, ki je neštetokrat s svojo osebno pomočjo pokazal svoj topli človeški obraz.

Ko se danes v imenu Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, katere dekan, prof. Grega Strban se zaradi službene odsotnosti tega slovesa, žal, ni mogel udeležiti in v imenu Inštituta za kriminologijo pri tej fakulteti, poslavljam od profesor Bavcona, delam to v trdnem prepričanju, da bodo njegove vrednote in njegova osebnost trajno ostali z nami v našem spominu in pri našem delu.

Alenka Šelih